Štev. 8. V Ljubljani, 25. februarja 1920. Leto LX.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 30·— K
pol leta . . . . 15·— „
četrt leta . . . . 7·50 „
posamezna številka po 60 vin.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 90 vin.
„ „ „ dvakrat . . 80 „
„ „ „ trikrat . . 50 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljsk. Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.
Poštni čekovni urad št. 11.197.
Reklamacije so proste poštnine.

DRAGO HUDE:

Novi minister prosvete.

Na čelo ministrstva prosvete je stopil minister Miša Trifunović. Pri tem dogodku se oddahnemo, ker vemo, da o šolstvu ne bo več odločeval mož kot je bil Pavle Marinković

V osebi ministra Miše Trifunovića smo dobili moža modernih nazorov, katerega glavna naloga bo, preustrojitev jugoslovanske prosvete. Miša Trifunović je srednješolski profesor ter jako nadarjen mož, ki se ni vedno zanimal samo za povzdigo ljudskega šolstva, ampak tudi za materialno izboljševanje učiteljskega položaja. V času svojega prvega ministrovanja na otoku Krfu je pokazal svoje blago in nepristransko srce.

Pri tej priliki me vodijo spomini tja daleč v Užice, kjer stoji mala, toda lepa vila Miše Trifunovića in kjer gospodinji njegova nečakinja dična gospica Bosa. Mnogo — premnogokrat sem bil za svojega triletnega bivanja v Užicu deležen gostoljubnosti te častite, poštene in idealne družine.

Kdor je kdaj imel čast prebiti vsaj malo časa med temi dobrimi ljudmi, spozna, da človek, ki je njihov član, mora imeti srce vneto za vse dobro in lepo.

Kako idealen in nesebičen je bil vedno Miša Trifunović, vidimo iz tega, da se je vse življenje žrtvoval za druge, ne gledaje na lastno korist in življensko udobnost, katerima se je on popolnoma odpovedal. Za korist sestrine dece, med katero je v vojnem času tako močno in kruto razsajala bleda smrt, se je odpovedal lastni zemeljski sreči.

Pozdravljamo gospoda ministra ter ga prosimo, naj tudi sedaj na čelu vse jugoslovanske prosvete ne krene s pota svojih idealov, ampak naj zastavi tudi v najzapletenejših in najnevarnejših poličnih trenutkih svojo besedo in vpliv za korist ljudske izobrazbe! Ljudski blagoslov mu ne izostane.

Opozarjamo pa g. ministra, naj se ne daje informirati o šolstvu v Sloveniji od neučiteljev, ki govore s strankarskega stališča, ampak naj pride pogledat sam naš slovenski ljudsko-šolski ustroj na lice mesta!

DRAGO HUDE:

Združenje sindikatov.

Vsako živo stvarjenje se bori za svoj obstanek, koliko bolj šele človek, ki mu je dan vpogled vsaj v bližnjo bodočnost, ki je zmožen premišljevanja in sklepanja in ki mu je dan razum, da shvati vzrok njemu škodljivih posledic.

Zadnja vojska je imela za svoj cilj: gospodarski prestiž ene nacije nad drugo. Države so se borile za življenski obstanek svojih narodov, in ker je človeška narava pač taka, da ni nikoli nasičena, tudi za gospodarsko izkoriščanje drugih sosednih in daljnih narodov.

Kakor vemo, je ta boj doživel popoln fiasko, nacijonalna ideja je propadla, vezi, ki so vezale ljudstvo v nacijonalen fanatizem, so odpadle; ljudje so spregledali, da so bratje tudi oni, ki žive sicer preko državno pobarvanih mejnikov, pa četudi govore kitajsko ali malajsko. Doba demokratizma in nacijonalnega strpljenja je nastopila.

Delovni stanovi so se morali po tem uravnati, spremeniti so morali svojo politiko, reorganizirati borbo za svoj obstanek, ki je imela prej za glavno misel: nacijonalizem. Stanovske organizacije so spoznale, da je preobrat deloval na vsacega posameznika kakor tudi na skupnost, da se vsak hoče okoristiti iz danega položaja v kolikor se pač da, pa četudi na račun svojega bližnjega. Vse hiti in se peha po dobičku in blagostanju, da si zagotove svoje socialno stališče. Tu so stanovi tedaj videli, da je potrebno voditi brezobziren boj, kajti sicer se zaduše v novo nastali atmosferi. Razvil se je razredni boj. Ali posamezni stanovi so spoznali takoj, da so med močnejšimi preslabi, pa so se začeli pridruževati s sorodnejšimi v večje falange. Tako se je porodila misel, da se zvežejo vsi delavni sindikati v proletarijatsko armado.

Mi učitelji smo sicer samo posredno produktiven stan, toda vendar spadamo med gori imenovane kot duševni delavci, zato ne glejmo samo od daleč to stremljenje, temveč se ga dejansko udeležimo, ker sicer bomo zapostavljeni, zaničevani, a kasneje, ko se bomo zavedli svoje nemoči, bo vsako kričanje zastonj. Sedaj je doba za naš napredek, za daljni korak, ko smo lahko deležni deleža iz sklede pravice.

V bodočnosti bo v državi vlada gospodar-delodajalec, vsi drugi stanovi pa delojemalci-uslužbenci. Država pa hoče imeti od vsacega stanu svojo korist in zahteva, da služimo njenim interesom. Kadar bodo stanovi vlekli vsak zase, bo vlada imela pač malo dela, da si prisvoji svojo korist in svoj dobiček. Kjer so stanovi nesložni, jih bo vlada izigravala enega proti drugemu tako, da se njej nitl boriti ne bo treba. Da preprečimo tako državno nasilje nad stanovi, ki je vladalo do svetovne vojske po celem svetu, morajo vsi stanovi spregledati in spoznati svoje stališče ne le napram državi, ampak tudi napram drugim stanovom. Tu je potrebno, da se vsi stanovi — uslužbenci organizirajo v dosego svojih moralnih in materijalnih koristi.

Kako je tedaj z učiteljskim stališčem? Kakor pač po navadi, tudi tu smo zadnji. Čudno je pač to; učitelj je vedno propagator novih idej in nasprotnik konservatizma, ali pri graditvi svoje lastne organizacije smo vedno zadnji. *

Na Francoskem je sklenjen učiteljski sindikat, ki mora biti izvršen do 1. marca t. l., toda francosko učiteljstvo stoji že od septembra l. l. pred vprašanjem, ali naj se združi z delavskim sindikatom ali ne. S početka so bili v večini za to združenje, toda ko so profesorji določili za svoj sindikat, da se z navadnimi delavci ne združijo, začelo se je tudi v učiteljskem sindikatu celjenje. O tej združitvi se bo odločilo o Veliki noči na pariškem učiteljskem kongresu.

Francoski profesorji se nočejo združiti z delavskim sindikatom iz dveh razlogov: češ, ker je delavski stan na prenizki stopnji izobraženosti, in ker mislijo, da bi s tem pripoznali Marksov sistem. Učitelji bodo morda drugačnega mišljenja.

Čas je prišel sedaj, da tudi mi jugoslovanski učitelji razmišljujemo o tem načinu združenja. Vsi vemo, koliko je veljal do sedaj naš stan in koliko nas je upoštevala država in drugi stanovi. Pod Avstrijo smo bili hlapci, katere je komandiral, kdor je pač bil na krmilu, in katere so izkoriščali, komur je pač padlo v glavo. Pod Avstrijo smo bili osamljeni kakor suha veja na drevesu, nikdo ni računal z nami, veljali smo za stan, ki se ga brez ugovora lahko ovije okoli prsta. In ko je Jugoslavija nastopila, smo se oddahnili, upali smo, da bomo prišli do svoje veljave in svoje pravice, ali glej: Pavle Marinković, ki je obenem še naučni minister, nas ni priznal kot uvaževanja vreden stan, za našo skupno organizacijo je imel le zaničljiv posmeh, ironično nas je nazival milijonerje. Za norca nas je imel! Kako je mogoče, da je Pavle Marinković mogel podcenjevati celo vrsto organiziranih ljudi? Njegovo obnašanje potrjuje mišljenje vseh drugih dosedanjih mogotcev in oblastnežev ne le v Avstriji in Srbiji, ampak v vseh državah, samo s to razliko, da Pavle Marinković nima sposobnosti prikriti svoj odpor proti nam, med tem ko so drugi skrivali za krinko svojo mržnjo. Vprašamo se, kaj je vzrok, da so nas podcenjevali. Ali je naše delo manj vredno ali celo nepotrebno? Ali bi se moglo izbajati brez nas? Ne, vsi vedo, da je naše delo potrebno, da imata država in ljudstvo korist od njega, ali zaničujejo nas, ker smo se sami zapostavljali, ker si sami nismo znali priboriti avtoritete, ker smo se med seboj klali za korist drugih. Nikdar, tudi v najhujših časih, ni bil naš skupni nastop mogoč. Obešali smo se kot peto kolo vsem mogočim strankam na rep v upanju, da nam bodo kaj dali, a mi sami smo držali križem roke.

Sedaj mora biti temu konec, sedaj ne poznajmo ne Petra ne Pavla, ampak samo napredek šole in svojo moralno in materijalno korist.

Ustanovimo si svojo profesijonalno organizacijo učiteljski sindikat in dokažimo s tem, da brez nas ne morejo shajati, da nas morajo upoštevati in da z nami morajo računati in če tudi so vsi — Pavli Marinkovići.

Naši nasprotniki trde, da radi tega nas ne upoštevajo, ker ne moremo poseči po najskrajnejšem sredstvu — po štrajku, kajti ako štrajkamo, bo država

* Prva zveza učiteljskih društev je bila zasnovana šele l. 1870. v Londonu, francoska pa šele l. 1901.

LISTEK

ALBIN LAJOVIC:

Družabne razmere v Ameriki.

Univ. prof. V. Králička iz Chihage je napravil po celi československi republiki več predavanj pod zgorenjim naslovom. Eno izmed njih je objavljeno v „Vestniku“ letnik XVII. št. 1—2., — podam ga v kratkih besedah.

„Amerika je dežela svobode. Prvi izseljenci, Holandci in Angleži, so prišli tja, kakor romarji, ne radi blagostanja — ki so ga imeli doma — temveč da bi svobodno živeli — težko živeli — toda po svojem prepričanju. Šli so za idealom. Vsako leto slave Amerikanci ta prvi narodni praznik, ko so trčile ob bregove Amerike prve ladje izseljencev. Kakor se pripoveduje, so jim prinesli domačini purane v dar, zato slave ta dan s puranovo pečenko.

Drugi narodni praznik je dan spomina osvoboditve, samostojnosti. Angleška je pobirala od priseljencev davek, ni jim pa dala besede v vladi. Odrekli so plačilo; iz tega se je porodila vojska. Amerikanci so ostali zmagovalci, bojevali so za ideal.

Na obsežnih plantažah v južnih deželah je cvetelo suženjstvo. Sedemnajstletni Lincoln je bil nekoč na suženjskem sejmu in bil priča, kako so razprodali zamorsko družino na sedem vetrov. Sam pri sebi je obljubil, da posveti vse svoje delo osvoboditvi sužnjev. Začel je boj, vsak dan se je oglašalo več privržencev. Nastala je državljaska vojska, uničila tisoč in tisoč življenj, toda ideja osvoboditi sužnje, je ostala zmagovalka. V proslavo tretjega narodnega praznika obiskuje narod pokopališča in obkлada z rožami grobove onih, ki so žrtvovali življenje za — ideal. Tudi zamorci so polnopravni občani.

Četrti narodni praznik je **dan dela!** Blagostanje Amerike je uspeh dela. Delo, bilo kakoršno bilo, je največja čast. Moje delo, kot delo profesorja, je cenjeno in če bi ga ne mogel opravljati jutri, ogrnil bi plašč in šel v tovarno. Vsako delo, tako univerzitetnega profesorja kakor tovarniškega delavca, je enako cenjeno. Amerikanec se ne sramuje dela, Amerikanec je mož dela. Tam se nikdo ne zakriva. Tu na Češkem me je nekdo vprašal, kaj delam jaz in kaj dela moja družina. Povem mu, da hči študira, sedaj med počitnicami pa hodi v tovarno na delo. „Zaboga, v tovarno na delo?“ „Da, da, v tovarno. Prisluži si obleko in knjige in jaz sem srečen, da imam **takšno hčerko.** Enako delajo hčere še bolj premožnih in uglednejših rodbin kot je moja.« Na dan pred tem praznikom pripovedujejo učitelji učencem, da je delo največja čast.

Kako je javno življenje? Družabnega življenja ne smete študirati v Chikagi, pa tudi ne v New Jorku, tu je Evropa, tu živi vsak narod po svojih navadah, to ni Amerika. Njo morate poiskati zunaj na deželi. Če se mi hoče družbe, tedaj grem ven na deželo h svojim znancem. Angleška rodbina druži resne stvari z veselimi. Nikoli se bolj od srca ne nasmejem, kakor kadar sem med njimi, a nikjer nisem dobil več sunkov k premišljevanju, kakor ravno pri njih.

Nabožensko življenje je popolnoma svobodno. Marsikdo bi torej mislil, da so tam ljudje brez veroizpovedanja. Toda temu ni tako. 70% je členov različnih verskih, filozofskih in etičnih družb. Nekdo je neveren — dobro, drugi zopet veruje, dobro — to je njegova stvar. V Ameriki je družba tolerantna, tam ne trpi radi svojega prepričanja nihče. Poznam družino, v kateri je oče baptist, mati metodistka, hčerka adventistka, en sin je brez izpovedanja, ne ve kam naj bi vstopil, drugi sin zameta sploh vsako vero in pravi, da hoče biti samo dober človek. Vsak večer debatirajo kar najbolj živo o veri, se tudi prepirajo, a ko gredo spat, si lepo prijateljsko voščijo lahko noč.

Politično življenje je silno živahno. Zanimanje za vlado in politiko je veliko. Toda volilne dolžnosti gotovo ne uvedejo. Glasovanje je prednost, lahko ga izvršuje vsakdo svobodno. V politiki imamo dve smeri: **demokratje** branijo avtoriteto suverene države in gotovo samostojnost vsake državne naprave. **Republikanci** pa streme za narodno enotnostjo. Vlada li ena smer, gleda, kritikuje in sili k pravičnosti druga. Če nastane tretja stranka, tedaj je to znamenje, da imata prvi dve skupno slabost, ki jo nočeta ali ne moreta popraviti. Ljudje si osvoje program te nove stranke, ga izvršujejo in odstranjajo vzroke postanka. Na ta način se stranke ne starajo, ostajajo nasprotno vedno napredne. Razrednih strank Amerika ne pozna, zakaj te imajo v mislih gmotne uspehe, ki pa v politiki ne smejo odločati. Amerikanec zasleduje ideale v politiki. Nisem politik, in zato ne morem govoriti podrobneje o teh rečeh Na Češkem sem komaj nekaj trenutkov, a že sem moral poslušati tožbe, da re-